

วิธีดำเนินการวิจัย

ตัวอย่างประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ บิดาและมารดาของนักเรียนวัยรุ่นชายและหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพระนคร 5 แห่ง คือ

1. โรงเรียนมัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. โรงเรียนเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์
3. โรงเรียนมัธยมศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทา
4. โรงเรียนมัธยมศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวัน
5. โรงเรียนมัธยมศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร

เหตุที่เลือกบิดาและมารดาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนมัธยมศึกษา 5 แห่งดังกล่าวในจังหวัดพระนครเป็นตัวอย่างประชากร เพราะ

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้ง 5 แห่งนี้มีอายุตั้งแต่ 13-17 ปี ซึ่งถือเป็นเด็กวัยรุ่นตามเกณฑ์ที่วางไว้ และมีสัดส่วนจำนวนนักเรียนชายและหญิงใกล้เคียงกัน ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งมุ่งจะศึกษาค่านิยมของบิดาและมารดานักเรียนวัยรุ่นตามระดับฐานะทางสังคมเศรษฐกิจของครอบครัวและตามเพศของบุตร
2. เนื่องจากลักษณะอาชีพ รายได้และระดับการศึกษาของบิดาหรือหัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรมีความแตกต่างกันตั้งแต่ลักษณะอาชีพที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง (Professional) จนถึงคนงานที่มีวิชาชีพฝีมือ และผู้ให้บริการอื่น ๆ ทำให้ส่วนประกอบของตัวอย่างประชากรในแต่ละชั้นใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การสุ่มตัวอย่างประชากร

การสุ่มตัวอย่างประชากร ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแยกชั้น (Stratified Random Sampling) ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากโรงเรียนเพื่อสำรวจระดับฐานะทางสังคม-เศรษฐกิจของครอบครัวว่ามีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากครอบครัวระดับใดบ้างตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ โดยศึกษาจากระเบียนสะสมของเด็กในกรณีที่โรงเรียนอนุญาต ในโรงเรียนที่ไม่อนุญาตให้ศึกษาระเบียนสะสมของเด็กผู้วิจัยได้ส่งแบบสำรวจระดับฐานะทางสังคม-เศรษฐกิจของครอบครัว โดยให้เด็กกรอกข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของบิดาและมารดา

จากการสำรวจพบว่าประชากรประกอบด้วยกลุ่มบุคคลในอาชีพหลายประเภท กล่าวคือประมาณร้อยละ 50 ของบิดาหรือหัวหน้าครอบครัวที่เป็นประชากรรับราชการ มีทั้งข้าราชการพลเรือน ทหาร และตำรวจตามลำดับ รองลงมาคือ ประมาณร้อยละ 23 ประกอบด้วยธุรกิจส่วนตัว ซึ่งส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดประกอบการค้า ที่เหลือคือธุรกิจโรงเรียน โรงเรียน โรงแรม กสิกรรม การประมง แพทย์ ฯลฯ อีกประมาณร้อยละ 17.61 รับจ้างเอกชน มีकारษนาการ บริษัท และห้างร้าน ที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 9.39 มิได้ระบุอาชีพ

จากนั้นนำประชากรที่สำรวจได้ทั้งหมด 5 โรงเรียนมาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามระดับฐานะทางสังคม-เศรษฐกิจของครอบครัว แล้วจึงสุ่มตัวอย่างประชากรที่จะนำมาวิเคราะห์จากประชากรแต่ละกลุ่มอีกครั้งหนึ่งโดยวิธีจับฉลาก ได้กลุ่มละ 34 ครอบครัว แบ่งเป็นครอบครัวที่มีบุตรหญิงระดับละ 17 ครอบครัว ครอบครัวที่มีบุตรชายระดับละ 17 ครอบครัว รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 6 กลุ่ม ๆ ละ 17 ครอบครัว รวมทั้งสิ้น 102 ครอบครัว เป็นบิดา 102 คน มารดา 102 คน รวมทั้งสิ้น 204 คน

เกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งระดับฐานะทางสังคม-เศรษฐกิจของครอบครัว

ผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์ระดับฐานะทางสังคม-เศรษฐกิจ ของครอบครัวโดยอาศัย สถิติการสำรวจ การใช้จ่ายของครอบครัวในจังหวัดพระนครและทั่วประเทศ พุทธศักราช 2506 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี¹ ประกอบกับวิธีแบ่งชนชั้นในสังคม ไทย² เป็นพื้นฐานนำมาประมวลขึ้นเป็นเกณฑ์ในการวัดความแตกต่างของระดับฐานะทาง สังคม-เศรษฐกิจของประชากร ได้ดังนี้

1. ครอบครัวที่มีฐานะทางสังคม-เศรษฐกิจระดับสูง บิคาหรือหัวหน้าครอบครัว จะต้องมีความสมบัติดังต่อไปนี้อย่างน้อยที่สุด 2 ประการ คือ

1.1 ระดับการศึกษา สูงกว่าปริญญาโทขึ้นไป

1.2 ลักษณะอาชีพ เป็นผู้ปฏิบัติงานอาชีพ วิชาชีพ ผู้จัดการ และวิชาชีพ อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับสูง ข้าราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจ ตั้งแต่นั้นพิเศษหรือเทียบเท่าขึ้นไป นักการเมืองที่มีอำนาจ นักวิชาการ ที่มีชื่อเสียง ครูอาจารย์ที่ทรงคุณวุฒิในมหาวิทยาลัย เจ้าของธุรกิจ ขนาดใหญ่ทั่ว ๆ ไป (รายได้ตั้งแต่ 10,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป)

1.3 รายได้ โดยทั่ว ๆ ไปแล้วจะต้องมีรายได้ตั้งแต่ 6,100 บาทต่อ เดือนขึ้นไป

¹สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, สถิติการสำรวจรายการใช้จ่ายของครอบครัว พุทธศักราช 2506 (พระนคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2506).

²ไพฑูริย์ เครือแก้ว, ลักษณะสังคมไทยและหลักการพัฒนาชุมชน (พระนคร: ทาง พูนส่วนจำกัดการพิมพ์เกอกูล, 2506).

2. ครอบครัวที่มีฐานะทางสังคม-เศรษฐกิจระดับกลาง บิดาหรือหัวหน้าครอบครัวจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้อย่างน้อยที่สุด 2 ประการ คือ

2.1 ระดับการศึกษา สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.ศ.3 ในปัจจุบัน) ขึ้นไปจนถึงระดับปริญญาโท

2.2 ลักษณะอาชีพ เป็นผู้ปฏิบัติงานอาชีพ วิชาชีพที่เกี่ยวข้องในระดับกลาง คือเป็นข้าราชการพลเรือน หรือทหาร หรือ ตำรวจ ตั้งแต่ชั้นตรีขึ้นไปจนถึงชั้นเอกหรือเทียบเท่า ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว นักธุรกิจ พ่อค้า เจ้าของร้านขนาดกลาง และนักหนังสือพิมพ์

2.3 รายได้ ระหว่าง 1,500 บาท ถึง 6,100 บาท ต่อเดือน

3. ครอบครัวที่มีฐานะทางสังคม-เศรษฐกิจระดับต่ำ บิดาหรือหัวหน้าครอบครัวจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้อย่างน้อยที่สุด 2 ประการ คือ

3.1 ระดับการศึกษา ระดับประถมศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.ศ.3 ในปัจจุบัน) และผู้ที่มีได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

3.2 ลักษณะอาชีพ เสมียนพนักงานและคนขายของขององค์การและทางราชการกรรมากรมีฝีมือ ช่าง และคนปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต คนงานที่มีไหวพริบ มีไหวพริบ ผู้ให้บริการอื่น ๆ และผู้ให้บริการในครอบครัว ชาวบ้าน ชาวนา และชาวสวนขนาดเล็ก

3.3 รายได้ ไม่เกิน 1,500 บาทต่อเดือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามเพื่อวัดค่านิยมซึ่งมีวิธีการสร้างดังต่อไปนี้

1. สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อสำรวจค่านิยมชุดหนึ่ง (ดูภาคผนวก ก) เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดเปิดโอกาสให้ตอบแบบอิสระ

2. นำแบบสัมภาษณ์ชุดนี้ไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจากครอบครัวที่มีฐานะทางสังคม-เศรษฐกิจ ระดับสูงจำนวน 10 คน ระดับกลางจำนวน 20 คน และระดับต่ำจำนวน 10 คน โดยขอให้บิดาและมารดาของนักเรียนวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างระบุถึงบุคลิกลักษณะที่ต้องการให้มีในบุตรวัยรุ่นชายหญิงของตน

3. นำคำบรรยายบุคลิกลักษณะที่ได้รับเลือกมากที่สุด 10 อันดับแรก จากครอบครัวแต่ละระดับมาประมวลเข้าด้วยกัน จัดคำบรรยายบุคลิกลักษณะทั้งหมดนี้เป็นหมวดของคำนิยามได้ 13 ประการ ซึ่งแต่ละหมวดประกอบด้วยคำบรรยายบุคลิกลักษณะที่เป็นตัวแทนของคำนิยามนั้น ๆ รวมทั้งสิ้น 120 ประการ

4. นำคำบรรยายบุคลิกลักษณะซึ่งเป็นตัวแทนของคำนิยามแต่ละหมวดทั้ง 13 หมวดมาเขียนเรียงปะปนกันเป็นข้อ ๆ แต่ละข้อเป็นแบบให้เลือกตอบ (Multiple Choice) ในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (ดูภาคผนวก ก.)

5. ตรวจสอบและปรับปรุงแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง โดยนำแบบสอบถามนี้ไปให้กลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งตอบ เพื่อว่าคำตอบที่ใช้สามารถวัดคำนิยามตามที่มุ่งหวังได้หรือไม่ และดูการสื่อความหมายของภาษาให้ตรงกับผู้ตอบ ทั้งดูการกระจายของคำตอบในแต่ละตัวเลือกด้วย จากนั้นก็ดัดแปลงแบบสอบถามให้เหมาะสมโดยตัดออกและเปลี่ยนแปลงภาษาเป็นบางข้อ หลังจากปรับปรุงแบบสอบถามแล้ว ได้แบบสอบถามซึ่งประกอบด้วยคำถามจำนวน 118 ข้อ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยต่อไป

6. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยนี้ แบ่งเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบให้เลือกตอบ (Multiple Choice) ในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 118 ข้อ แต่ละข้อเป็นคำบรรยายบุคลิกลักษณะซึ่งเป็นตัวแทนของคำนิยามต่าง ๆ 13 ประการ บุคลิกลักษณะเหล่านี้ประมวลมาจากผลสำรวจคำนิยามชุดแรกดังกล่าวข้างต้น

ตอนที่ 2 ของแบบสอบถามได้ขอให้กลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมบุคลิกลักษณะที่ตนคิดว่าต้องการให้บุตรของตนมีหรือเป็น นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในแบบสอบถาม ทั้งนี้เพื่อทดสอบว่าข้อมูลแทนคำนิยามที่สำรวจมาได้นั้นครอบคลุมความต้องการของประชากรเพียงพออย่างสมบูรณ์หรือไม่

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับตัวผู้ตอบ เรื่อง การศึกษา อาชีพ รายได้ และเพศของบุตร เป็นแบบสอบถามแบบให้เติมความลงในช่องว่าง (ดูภาคผนวก ก.)

แบบสอบถามชุดนี้วัดค่านิยมในส่วนที่เกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของเด็กวัยรุ่น 13 ประการ ซึ่งวัดได้โดยข้อสอบถามต่อไปนี้

1. ความสุภาพ-ถ่อมตน-รักษาระเบียบประเพณี หมายถึงการระมัดระวังความประพฤติ คำพูด และการแต่งกายให้เหมาะสมอยู่เสมอ ความไม่โอ้อวด ซื่อสัตย์ และระมัดระวังไม่ทำหรือพูดสิ่งที่ไม่ดีไปจากแบบแผนประเพณี วัดได้จากบุคลิกลักษณะในข้อ 1-5, 27-32 และ 51-55 ในแบบสอบถาม

2. ความรักสงบ หมายถึงความพยายามรักษาความสัมพันธ์อันราบรื่นต่อผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ การหลีกเลี่ยงและระงับความรุนแรงก้าวร้าว วัดได้โดยคำตอบข้อ 6-8, 33-36 และข้อ 56, 57 ในแบบสอบถาม

3. การมีชื่อเสียง-เกียรติยศ-อำนาจ ค่านิยมนี้สังเกตได้จากการให้ความสำคัญในสิ่งต่อไปนี้ คือ เงิน การศึกษา วงศ์ตระกูล และตำแหน่งการงาน ค่านิยมค่านี้นี้วัดได้โดยแบบสอบถามข้อ 9-13, 37-41 และข้อ 58-62

4. ความเป็นคนใจนักเลง หมายถึงการมีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีลักษณะเป็นผู้นำ มีความกว้างขวางและรักษาความสัตย์ วัดได้จากบุคลิกลักษณะข้อ 14-20, 42-46 และข้อ 63-68

5. ความมีอิสระต่อตนเอง หมายถึงความสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของตนเอง และจัดการต่อตนเองได้ แสดงได้ด้วยบุคลิกลักษณะในข้อ 21-26, 47-50 และ 69-72 ในแบบสอบถาม

6. การอนุเคราะห์ซึ่งกันและกัน หมายถึงการเสียสละหรือการให้ต่อกันในรูปใดก็ตามในลักษณะที่เป็นความกรุณา ความเอื้อเฟื้อ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน วัดได้ด้วยแบบสอบถามข้อ 73-76 และข้อ 94-96

7. การเดินสายกลาง หมายถึงความพยายามรักษาระดับความคิดและพฤติกรรมให้อยู่ในระดับปานกลาง ตามเหตุผล วัดได้ด้วยแบบสอบถามข้อ 77-79 และข้อ 97-99

8. การไต่หาความรู้ หมายถึงการไต่หาความรู้ในลักษณะของความรู้เพื่อความรู้ วัดได้จากบุคลิกลักษณะ ข้อ 80-82 และข้อ 100-101 ในแบบสอบถาม
9. การเป็นคนเปิดเผย หมายถึงความรู้สึกลึกลับที่จะแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกส่วนตัวของกันได้ คำนียมนำนี้วัดด้วยแบบสอบถาม ข้อ 84-86
10. การมีรสนิยมต่อศิลปะและการผ่อนคลาย คำนียมนำนี้วัดได้ด้วยการให้ ความสำคัญต่อความสวยงามและความสนุกสนาน และ การผ่อนคลายอารมณ์ วัดได้จาก บุคลิกลักษณะใน ข้อ 86-93 ในแบบสอบถาม
11. การมีความกตัญญู หมายถึงการแสดงความรู้สึกหรือการกระทำตอบแทน ต่อการกระทำหรือความรู้สึกที่หวังดีของผู้อื่น คำนียมนำนี้วัดได้ด้วยแบบสอบถาม ข้อ 102-104
12. การนับถือผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ในที่นี้หมายถึงผู้มีอายุมาก ผู้มีฐานะทางสังคม หรือราชการสูง และผู้ที่ทำงานเฉพาะอย่างมานาน คำนียมในค่านี้นี้หมายถึงความเชื่อ ว่าผู้ใหญ่ต้องเป็นผู้นำ ลึกซึ้ง และเข้าใจโลก และชีวิตอย่างลึกลับ คำนียมนำนี้วัดได้จาก แบบสอบถาม ข้อ 105-108 และข้อ 116-118
13. การมีศีลธรรม หมายถึงการมีความคิดและการกระทำที่ถูกต้องทำนอง คลองธรรม คำนียมนำนี้คล้ายคลึงกับค่านิยมประการที่ 1 มาก ต่างกันที่การมีศีลธรรม นี้มีลักษณะที่บังคับน้อยกว่า เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในมากกว่าเป็นการบังคับจาก ภายนอก คำนียมนำนี้วัดด้วยแบบสอบถาม ข้อ 109-115

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามที่สร้างแล้วไปทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้งสามระดับที่เลือกไว้จำนวน 204 คน แล้วนำคำตอบมาตรวจให้คะแนน โดยแบ่งออกเป็น 13 หมวด ตามหมวดของ ค่านิยม

ด้วยเหตุที่มีคุณลักษณะภายใต้ค่านิยมแต่ละหมวดมีทั้งข้อซึ่งยอมรับและปฏิเสธ ค่านิยมนั้น ถ้าผู้ตอบเลือกคุณลักษณะซึ่งยอมรับค่านิยมนั้นว่าเป็นคุณลักษณะที่น่าพึงปรารถนา แสดงว่าผู้ตอบมีค่านิยมนั้น จะให้คะแนนเป็น + ซึ่งมีตั้งแต่ +1 ถึง +3 ตามน้ำหนักความต้องการค่านิยมนั้นที่ผู้ตอบระบุไว้จากน่าพึงปรารถนา น่าพึงปรารถนามาก จนถึงน่าพึงปรารถนามากที่สุด ตามลำดับ ถ้าหากผู้ตอบเลือกคุณลักษณะที่ปฏิเสธค่านิยมนั้นเป็นคุณลักษณะที่น่าพึงปรารถนา แสดงว่าผู้ตอบมีความเห็นขัดแย้งค่านิยมนั้น จะให้คะแนนเป็นลบ ซึ่งมีตั้งแต่ -1 ถึง -3 เช่นกัน

น้ำหนักคะแนนของขอย่อยในแต่ละหมวดของค่านิยมมารวมกันเป็นคะแนนรวมของค่านิยมแต่ละหมวด

เนื่องจากค่านิยมแต่ละหมวดมีจำนวนคุณลักษณะที่ใช้อธิบายค่านิยมไม่เท่ากัน ดังนั้นคะแนนรวมสูงสุดในแต่ละหมวดจะไม่เท่ากันตามจำนวนข้อในแต่ละหมวด ดังนั้นจึงต้องหาคะแนนเฉลี่ยของค่านิยมแต่ละหมวดของบิดาและมารดาจากครอบครัวทั้ง 3 ระดับ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกันตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป สูตรที่ใช้หาค่าเฉลี่ยคือ

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} = คะแนนเฉลี่ยแต่ละหมวดของค่านิยม

X = คะแนนรวมแต่ละหมวดของค่านิยม

N = จำนวนข้อในแต่ละหมวดของค่านิยม

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์ คือ

ตอนที่ 1 พิจารณาระดับของค่านิยมแต่ละด้านของบิดาและมารดานักเรียนวัยรุ่นหญิงและชาย แบ่งตามระดับฐานะทางสังคม-เศรษฐกิจของครอบครัว เพื่อศึกษาว่าบิดาและมารดาครอบครัวแต่ละระดับมีความมุ่งหวังให้บุตรมีคุณลักษณะหรือค่านิยมแต่ละด้านในระดับสูงหรือต่ำ โดยถือคะแนนเฉลี่ยที่ได้รับแต่ละด้านเป็นเกณฑ์ในการตัดสินดังนี้

1. คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 0.00 ถึง 1.00 แสดงว่ามีค่านิยมค่านั้นต่ำ
2. คะแนนเฉลี่ยมากกว่า 1.00 ขึ้นไปถึง 2.00 แสดงว่ามีค่านิยมค่านั้นปานกลาง
3. คะแนนเฉลี่ยมากกว่า 2.00 ขึ้นไปถึง 3.00 แสดงว่ามีค่านิยมค่านั้นสูง

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยค่านิยมของบิดาและมารคานักเรียนวัยรุ่นชายหญิงจากครอบครัวระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำที่ละค่านิยม โดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนชนิด 2 ตัวประกอบ³ (Analysis of Variance; Two Factorial Design) (คู่มือที่ภาคผนวก ข.) ถ้าพบว่าความแตกต่างระหว่างค่านิยมตามระดับฐานะของครอบครัวหรือตามเพศของบุตร หรือตามระดับฐานะของครอบครัวและเพศของบุตรรวมกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ก็เปรียบเทียบความแตกต่างดังกล่าวเป็นคู่ ด้วยวิธีทดสอบความแตกต่างเป็นคู่ ๆ ตามวิธีของดันคัน⁴ (Duncan's New Multiple Range Test) (คู่มือที่ภาคผนวก ข.) ต่อไป

³George A. Ferguson, Statistical Analysis in Psychology and Education (New York: McGraw-Hill Book Company, Ltd., 1959), pp. 317-319, and also see appendix page 54.

⁴Allen L. Edward, Experimental Design in Psychological Research (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1960), pp. 136-140, and also see appendix page 55.